

รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน
ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
TOURISM NETWORK MODEL OF TOEI PANAN HANDICRAFT
COMMUNITY-BASED TOURISM, LOWER U-TAPAO CANAL WATERSHED,
BANG KLAM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

นุชนัตร กาฬสมุทร, จิตาพร เรืองเริงกุลฤทธิ์ และมนัสสวาส กุลวงศ์

Nootchanate Kansamut, Tidaporn Ruangroengkulrit and Manassawas Kullawong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Rajamangala University of Technology Srivijaya

Corresponding Author E-mail: tidaporn.r@rmutsv.ac.th

Received February 10, 2023; Revised June 9, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา 2) ศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากตัวแทนการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มจักสานเตยปาหนัน จำนวน 15 คน ผลการวิจัย พบว่า

1) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่างประกอบด้วย 1) องค์กรภาครัฐ/สมาคม มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) สถาบันการศึกษามีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมเตยปาหนัน การสร้างฐานการเรียนรู้ การออกแบบเส้นทางและจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดอบรมพัฒนาบุคลากร 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับชุมชน เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน 4) สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน

2) รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่างมีเครือข่ายภายในและภายนอก กระบวนการประสานงานของเครือข่ายเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชน

คำสำคัญ: เครือข่ายการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชุมชน, งานหัตถกรรมเตยปาหนัน

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the components of Toei Panan handicrafts community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province, and 2) study the tourism network model of Toei Panan handicraft community-based tourism, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province. The study was a qualitative research. In-depth interview was used to collect data from 15 respondents. The respondents were the representatives of Songkhla Provincial Office of Tourism and Sports, the representatives of local government organizations, the representatives of Songkhla Community Tourism Association, the representatives of Tourism Council of Songkhla, and the community leaders and members of the Toei Panan weaving group.

The results showed that

1. Participation of the Toei Panan handicraft community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province were:

1) Toei Panan handicraft community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province were: 1) Government organizations/associations played important roles in supporting the community-based tourism management, public relations, and tourism plans and tourism promotion, 2) Academic sections played roles in transferring management knowledge of Toei Panan Handicraft learning center, making Toei Panan Handicraft learning-based tourism center, designing tourism programs and activities, and training community members, 3) Local administrative organizations played roles in tourism promotion, participated in community tourism planning meetings in order to determine tourism patterns and develop community-based tourism to match the community contexts, and 4) The community members participated in the conservation of local resources as tourism resources.

2. The tourism network model of Toei Panan handicraft community-based tourism network, Lower U-Tapao Canal Watershed, Bang Klam District, Songkhla Province can be divided into internal and external networks. Community leaders are the key person of network coordination process.

Keywords: Tourism network, Community-based tourism, Toei Panan handicrafts

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่นำรายได้จำนวนมากสู่ประเทศไทย จากการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2562 ช่วงเดือนมกราคม ถึง สิงหาคม จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 25,831,571 คนในปี 2561 เป็น 26,563,001 คน อย่างไรก็ตาม จากการ

ระบาดของโรคติดต่อ โควิด 19 ส่งผลให้เกิดการปิดประเทศ รวมถึงประเทศไทย ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศต่าง ๆ ลดลงจำนวนมาก UNWTO (2020) รายงานว่าไตรมาสที่ 1 ของปี 2563 รายงานว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยลดลง 60 – 80 เปอร์เซ็นต์ จากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวต้องปรับตัว การพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ การหันกลับมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดรายได้จึงถูกนำมาพูดถึงอีกครั้ง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเปลี่ยนรูปแบบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการมุ่งเน้นความเป็นมิตรกับชุมชน เปลี่ยนจากกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสู่กิจกรรมที่ตอบสนองทั้งความต้องการของสมาชิกในชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่เป็นผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่สร้างปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงตั้งอยู่บนฐานคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของคนที่เกี่ยวข้องกันการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชน รู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เร่งเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของตน รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายแก่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความสวยงามและคุณค่า ทั้งนี้เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของชุมชนโดยเน้นการจัดการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบ ที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ด้วย

ชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนันลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของตนจากการลงพื้นที่สำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่า พื้นที่ชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างมีศักยภาพสูงในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนัน เป็นตัวเชื่อมโยงภูมิปัญญาสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง เพื่อพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตยปาหนัน คลองอู่ตะเภาตอนล่างให้มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวชุมชนได้ จึงต้องขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกันบูรณาการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของสิทธิ ในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานในรูปแบบเครือข่าย (Network) ขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดศักดิ์ศรี คงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เกิดความหวงแหนในทรัพยากรชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในวิถีรากเหง้าของตน และสามารถขยายไปถึงการพิทักษ์ ปกป้องสิทธิของคนและชุมชนมากขึ้น นับเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนได้อีกรูปแบบหนึ่ง การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการวางแผน การจัดการ และสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นชุมชน การอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวของชุมชนได้ด้วยตนเอง (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561)

ดังนั้น บทความวิจัยนี้นำเสนอ รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา อันเป็นการพัฒนาศักยภาพให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเครือข่ายสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งก็จะได้ต้นแบบการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในที่ดีและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน

วีระพล ทองมา (2561) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือนรวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน สอดคล้องกับ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2562) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะไม่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

โดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ทั้งหมด 4 ด้าน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561) ประกอบด้วย

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คือ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
- 2) องค์กรชุมชน คือ ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- 3) การจัดการ คือ ชุมชนมีกฎหรือกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมืองหรือท้องถิ่นในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4). การเรียนรู้ คือ ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึก เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

สรุปการท่องเที่ยวชุมชนคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของสถานที่ และมีองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้

แนวคิดการสร้างเครือข่าย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2560) กล่าวว่า เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กร ที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กร สมาชิก ยังคงมีความเป็นอิสระในความหมายนี้ สำคัญคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อ ความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด (2559) เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบ การปฏิบัติงานหรือเชื่อมโยงบทบาทของกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยย่อย รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกันจัดโครงสร้าง และรูปแบบ การทำงานด้วยระบบใหม่ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการระดมสรรพกำลังร่วมกัน กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) กล่าวว่า เครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และมีเป้าหมายเดียวกัน โดยมีการสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องและจัดระเบียบโครงสร้างอย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเครือข่ายมีประโยชน์ ดังนี้

1. ช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือและสื่อผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ให้แก่กัน เป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร

2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประสานงานในเครือข่ายช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็วและส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น

3. สามารถเชื่อมโยงคนที่อยู่ในระดับต่างกัน มีวิธีการทำงาน การจัดองค์กร และมีภูมิหลังต่างกันเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย

4. สามารถทำให้คนและองค์กรที่ไม่มีความสัมพันธ์กันได้ทราบว่ายังมีบุคคล หรือหน่วยงานอื่นอีกมากที่สนใจทำงานในเรื่องเดียวกัน และเผชิญปัญหาเหมือนกัน

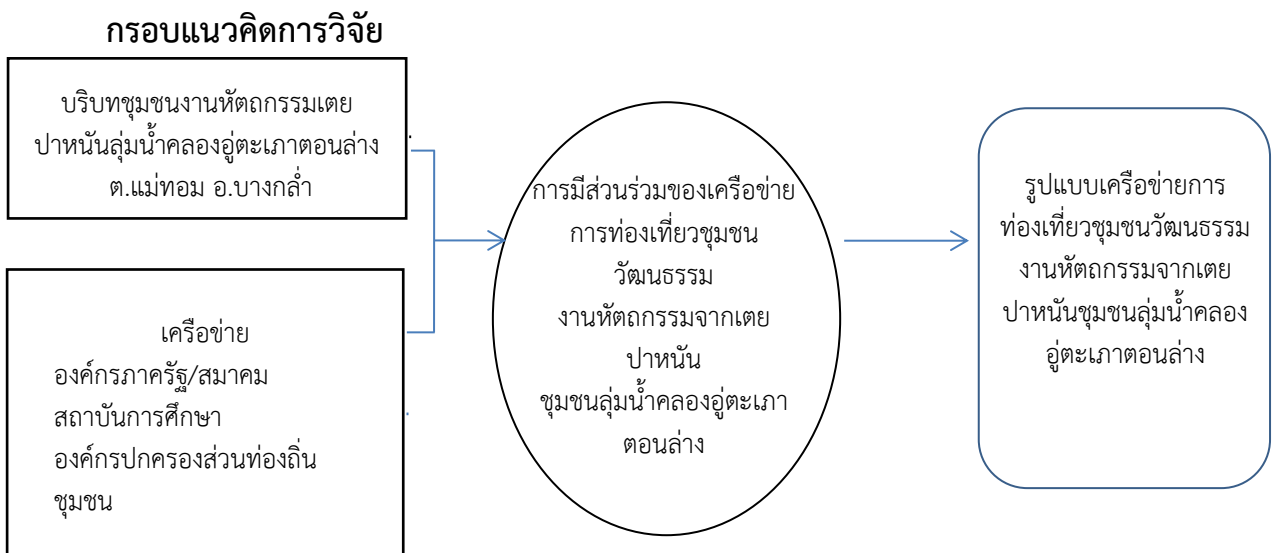
5. สามารถทำให้ความต้องการของประชาชนได้รับการสนองตอบจากรัฐ ช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่ซับซ้อน

6. ช่วยเชื่อมหน่วยงานวิชาการและแหล่งทุนกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2550) ระบุองค์ประกอบของเครือข่าย ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล 2) มีความร่วมมือ ภายใต้การมีเป้าหมายร่วมกัน 3) เกิดประสิทธิภาพโดยรวม มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และกลุ่มเครือข่ายที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วย 1) กลุ่มสถาบันการศึกษา มีบทบาทให้การถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยว 2) องค์กรพัฒนาเอกชน มีบทบาทในการเผยแพร่งานด้านการท่องเที่ยว 3) สมาคมการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการที่สนใจด้านการท่องเที่ยว 4) องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

สรุปองค์ประกอบสร้างเครือข่าย ได้แก่ 1) การทำงานร่วมกัน มีการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) การปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนและเกื้อกูลระหว่างสมาชิก 3) มีการร่วมมือในการปฏิบัติเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรม 4) การประเมินผลของการดำเนินงานร่วมกัน

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยพาหน์ กลุ่มน้ำคลองอุตะเถาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Document study) เป็นการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบเครือข่าย จากวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รายงานวิจัย การรวบรวมจากเอกสารและหนังสือ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษาและเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจสภาพที่ศึกษาในเบื้องต้น

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้ศึกษาเข้าไปตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เพื่อให้เข้าใจถึงประเด็นของการศึกษาที่จะนำมาอภิปราย วิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่

2.1 การสังเกตขณะลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

2.2 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก คือ การสนทนากับผู้ให้ข้อมูลจากตัวแทนองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน องค์กรธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้ศึกษามีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ ผู้ศึกษาได้ใช้หลักเกณฑ์เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการคัดเลือกจากผู้มีความรู้ ความสามารถและผู้มีประสบการณ์ จึงเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ตัวแทนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มจักสานเตยปาหนัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า

หน่วยงานภาครัฐ/สมาคม

เครือข่ายองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง ได้แก่

1. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เป็นองค์กรที่ส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีการประชุมร่วมกับชุมชนในการระดมความคิดและวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา ประชุมร่วมกับตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประชุมหารือในการจัดการกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ สำนักงานสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการตลาด โดยประชาสัมพันธ์ ท่องเที่ยวชุมชน

2. สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสงขลา เป็นองค์กรที่ส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำหน้าที่ประเมินความพร้อมของชุมชนด้านการท่องเที่ยว ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อนำไปขับเคลื่อนด้านการตลาด จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน เชิญชวนองค์กรภาคธุรกิจเข้าร่วมการท่องเที่ยวชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสงขลา มีบทบาทในการเข้าร่วมวางแผนการทำเส้นทางท่องเที่ยวกับชุมชน ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไปยังหน่วยงานภาคเอกชน เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการ

ทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง และประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

3. การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพิ่มทักษะสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และประเมินความพร้อมของท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีบทบาทด้านการตลาดในการเชิญชวนนักท่องเที่ยว ทำสื่อประชาสัมพันธ์ ทำสื่อประชาสัมพันธ์ ป้ายสื่อความหมาย แผ่นพับ

5. สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา ร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สนับสนุนเกษตรกร ทำแหล่งเรียนรู้ด้านกรเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งวัตถุดิบในการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งขายสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง ได้มีเกษตรกรเข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้ทางการ ผ.อ.ภิรมณ์

6. พัฒนาชุมชน อำเภอบางกล่ำ มีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เตยปาหนัน และผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ สร้างช่องทางการขายสินค้า ในรูปแบบ การออกแสดงสินค้า ในงานจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ เช่น งาน OTOP และทำป้ายสื่อความหมายแหล่งเรียนรู้

7. สภาวัฒนธรรมอำเภอ บางกล่ำ มีบทบาทในการพัฒนาปราชญ์ชาวบ้าน และนำเสนอข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาปราชญ์ชุมชน ด้านเพลงเรือ บางกล่ำ ซึ่งพัฒนาเป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง

8. สำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ มีบทบาทในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน สนับสนุนการท่องเที่ยวปลอดภัย ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

9. สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางและผู้ประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐ สมาคม หน่วยงานภายนอกชุมชน เข้าร่วมเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง การวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชน

สถาบันการศึกษา

มีบทบาทในการให้บริการชุมชนด้านการอบรมให้ความรู้กับชุมชน การศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงานหัตถกรรมเตยปาหนันเพื่อให้มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย พัฒนาเครื่องจักรเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตและรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ยาวนาน ผ่านการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของชุมชนหัตถกรรมจากเตยปาหนันของชุมชนกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกา จังหวัดสงขลา ด้วยนวัตกรรมซึ่งงานวิจัยนี้ยังรวมไปถึงการสร้างฐานการเรียนรู้เตยปาหนันเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรท่องเที่ยว เช่น การอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อทำแผนที่ท่องเที่ยวชุมชน การร่วมกับชุมชนในการทำโปรแกรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังประสานงานกับองค์กรภาครัฐ เช่น สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาในการให้เป็นที่พักพิงด้านการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวหัตถกรรมจากเตยปาหนันในชุมชนกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดชุมชน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับชุมชน เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น การวางแผนจัดระเบียบ ร้านค้าภายในและบริการรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว การทำความสะอาดบริเวณ บ้าน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ท่องเที่ยว วางแผนจัดทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงาม รวมทั้งการทำประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม นอกจากนี้ยังมีส่วนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เตยปาหนันเพื่อสร้างทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวและส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีงานทำสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชน

ชุมชนเป็นหัวใจหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยการจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีเครือข่ายภายในชุมชนประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน ซึ่งมีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยให้กับชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว รวมถึงในการดูแลสภาพแวดล้อม การจัดภูมิทัศน์ส่วนร่วมของชุมชนให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนและร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่างมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ร่วมมือกันดังต่อไปนี้

2.1 วิสาหกิจชุมชนสวนปันสุข เป็นวิสาหกิจเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งเป็นหนึ่งในเครือข่ายภายในองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นโรงครัวของการท่องเที่ยว เป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาหารให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตร

2.2 วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรมวัดคู่เต่า เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว

2.3 วิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน นอกจากเป็นศูนย์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวแล้วยังมีบทบาท เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง ทำหน้าที่ประสานงานกับวิสาหกิจชุมชนอื่น และสมาชิกในชุมชน เพื่อดำเนินการท่องเที่ยว

2.4 วิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม เป็นเครือข่ายหลักในการประสานงานร่วมกับวิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนันในการวางแผนการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน รวมถึงการจัดเตรียมสถานที่ท่องเที่ยว การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และเป็นผู้จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว

3 ผู้ประกอบการ/ธุรกิจ/เอกชน ผู้ประกอบการ/ธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1 ผู้จำหน่ายเที่ยว ซึ่งเป็นสมาชิกชุมชนที่มีความพร้อมของรถซาเล้งในการนำเที่ยว

3.2 ผู้ขายสินค้าในชุมชน เช่น ขนมหึง ขนมหอมม่วง ข้าวหลาม ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหิน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหินลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีกระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน โดยมีรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ความร่วมมือในการวางแผนร่วมกัน ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตาเผาหินลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีการวางแผนร่วมกันของเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่athom ในการพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง โดยการประชุมเครือข่าย เพื่อศึกษาความพร้อมของทรัพยากรและความพร้อมของบุคลากรในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาพบว่าทรัพยากรท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาการจักสานจากเตาเผาหินบ้านหวนอนวัดคูเต่า ซึ่งเป็นงานจักสานที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปีส่วนใหญ่จะสานเสื่อหรือข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนเช่น หมวก ชั้น เสื่อ ตะกร้า ภูมิปัญญางานหัตถกรรมเตาเผาหินของคนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาคือ 1) ภูมิโนเวศวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานมีทรัพยากรที่สามารถนำมาทำจักสาน และ 2) พลวัตภูมิปัญญาการจักสานเตาเผาหินในวิถีชีวิตคนแม่athomแบ่งเป็น ภูมิปัญญาการจักสานคือการนำวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเหล่านั้นมาทำเครื่องจักสานซึ่งนับว่าเครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่มีเครื่องมือประกอบความรู้ภูมิปัญญางานหัตถกรรมสู่การพัฒนาวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตาเผาหิน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ได้แก่ ด้านอาหาร งานศิลปกรรม ศิลปะการแสดง สถาปัตยกรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถรวบรวมภูมิปัญญาดังนี้ - ขนมคอบเปิด- ขนมผิง- ข้าวหลาม- คลองแหวะ - ตลาดนัด 100 ปีวัดคูเต่า - เพลงเรือแหลมโพธิ์ - สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นบางกล่ำ- วัดคูเต่า - วัดนารังนก - ศาลาเรียนยูเนสโก ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและได้รวบรวมไว้ในแผนที่การท่องเที่ยวคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

2. ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หลังจากสำรวจทรัพยากรในท้องถิ่นแล้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวแม่athom เครือข่ายภาครัฐ เอกชน และ ชุมชน ซึ่งมีการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการฐานการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว มีการอบรมในการเป็นเจ้าหน้าที่ การอบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น หลังจากการประชุมความร่วมมือ จึงเกิดการกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมงานหัตถกรรมจากเตาเผาหินของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาขึ้น

3. ความร่วมมือในการปฏิบัติ หลังจากกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวแล้ว ชุมชนและทีมวิจัยได้กำหนดการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว โดยมีเครือข่ายภายนอก เช่น สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสู่นักท่องเที่ยว และหน่วยงานท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกและปรับปรุงทัศนสถานที่สาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะกับการท่องเที่ยว

4. ความร่วมมือในการประเมินผล หลังจากการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม และกลุ่มวิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ตัวแทนสมาคมส่งเสริมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และสมาชิกชุมชนผู้มีส่วนร่วมในการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ได้มีการสรุปผลการจัดการท่องเที่ยว ปัญหา และอุปสรรค โดยทำการประเมินในรูปแบบพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ

จากการวิจัย พบว่า รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง มีความร่วมมือแบบพหุภาคีของเครือข่ายทั้ง 4 เครือข่าย คือ องค์กรภาครัฐ/สมาคม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่างผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. ประธานชุมชนหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่ทอมเป็นผู้ประสานงานกับนักท่องเที่ยว

2. ประธานกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่ทอมจะเป็นผู้รับเป็นผู้ประสานงานผ่านประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ในการขับเคลื่อนนั้นเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนแม่ทอม ผ่านเครือข่ายภายในได้แก่ วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า วิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน และวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ประกอบการที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางแผน จัดการท่องเที่ยว รูปแบบการประสานงานโดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ผู้นำชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวและมอบหมายงานให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. ประธานชุมชนทำหน้าที่ในการประสานงาน เครือข่ายภายนอกซึ่งคือหน่วยงานภาครัฐ/สมาคม ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมด้านการตลาด ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น ประชาชนชาวบ้าน มัคคุเทศก์ เป็นต้น หลังจากการได้รับการประสานงานจากหน่วยงานต่างๆ ผู้นำชุมชนจะกระจายข้อมูล ข่าวสารไปสู่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำเนินการตามกิจกรรมที่องค์กรภายนอกเสนอมา

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า

หน่วยงานภาครัฐ เป็นหนึ่งในเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงบทบาทในการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว และดำเนินการด้านการตลาด รวมทั้งอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันการศึกษา มีบทบาทถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมเตยปาหนัน การสร้างฐานการเรียนรู้ การออกแบบเส้นทางและจัดกิจกรรมท่องเที่ยว

ตลอดจนการจัดอบรมพัฒนาบุคลากร การอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ไว้คอยบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยแนะนำให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นภาคีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้หรือเป็นคลังสมองในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเนื่องจากมีบุคลากรที่มีความรู้จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับภาคประชาชน โดยการแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติ การต่อยอดและขยายแนวคิดสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ แก้วมณี (2557) ที่ได้ ทำการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาจีน มีทุนทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยกล่าวว่า ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุน จากทุกหน่วยงาน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน วางแผนและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รู้จักและเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี จึงสามารถกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับ สุตถนอมตันเจริญ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า สมาชิกของชุมชนและผู้นำชุมชน ควรร่วมหารือกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยอาศัยการแสดงความคิดเห็นด้วยฉันทามติทุกขั้นตอน

ชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวางแผนเพิ่มขีดความสามารถในการอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ชุมชนให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและเต็มศักยภาพของชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยต่อสถานที่ท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมเตยปาหนัน รวมทั้งมีส่วนร่วมออกแบบประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ สอดคล้องกับ อนุชา ม่วงใหญ่ (2559) แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้การบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของตนเองและชุมชน โดยการพัฒนาจะต้องสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคง เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และท้องถิ่นอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับ กรรณก เกิดสังข์ (2560) ที่ได้กล่าวว่า ชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องของพื้นที่ควรมีการจัดทำโครงการ เช่น โครงการมัคคุเทศก์น้อย โครงการจัดตั้งศูนย์บริการที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาะดอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ/สมาคม สถาบันการศึกษา เอกชน และชุมชน/วิสาหกิจชุมชน โดยมีความร่วมมือดังนี้

1. การวางแผนร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกันของเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่ทอม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง โดยการประชุมเครือข่าย เพื่อศึกษาความพร้อมของทรัพยากรและความพร้อมของบุคลากรในการจัดการท่องเที่ยว และนำทรัพยากรที่ได้กำหนดในแผนที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาดอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา สอดคล้องกับ ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี (2561) ศึกษาแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชนบ้านอาลี และชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ตัวแทนเครือข่ายและประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่าย วางแผนเตรียมความพร้อมแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามโครงสร้างองค์กรเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

2. การแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการฐานการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว และการให้ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแก่ผู้ปฏิบัติชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผ่านความร่วมมือจากภายนอกคือสถาบันการศึกษา และ หน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับ พิมพิภา นวนจา และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ภาครัฐ ได้เข้ามาให้ข่าวสารข้อมูล คำแนะนำต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ได้ติดประกาศแจ้งข่าวสารให้กับสมาชิก และชาวบ้านทราบถึงโครงการการฝึกอบรมต่าง ๆ

3. การปฏิบัติ ในการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว โดยความร่วมมือในการสมาชิกในชุมชนและหน่วยงาน โดยมีเครือข่ายภายนอกเช่นสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสู่นักท่องเที่ยว และหน่วยงานท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกและปรับภูมิทัศน์สถานที่สาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ พิมพิภา นวนจา และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีความร่วมมือในการปฏิบัติ ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1 (สำนักงานเชียงใหม่) ได้สนับสนุน ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์และจัดทำกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์การท่องเที่ยว

4. การประเมินผล หลังจากการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนแม่ทอม และเครือข่าย ภาครัฐ เอกชน และ ชุมชน ได้มีการสรุปผลการจัดการท่องเที่ยว ปัญหา และอุปสรรค โดยทำการประเมินทั้งในรูปแบบพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับ พิมพิภา นวนจา และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) ภาควิชาการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีความร่วมมือในการประเมินผล มีการประเมินผล

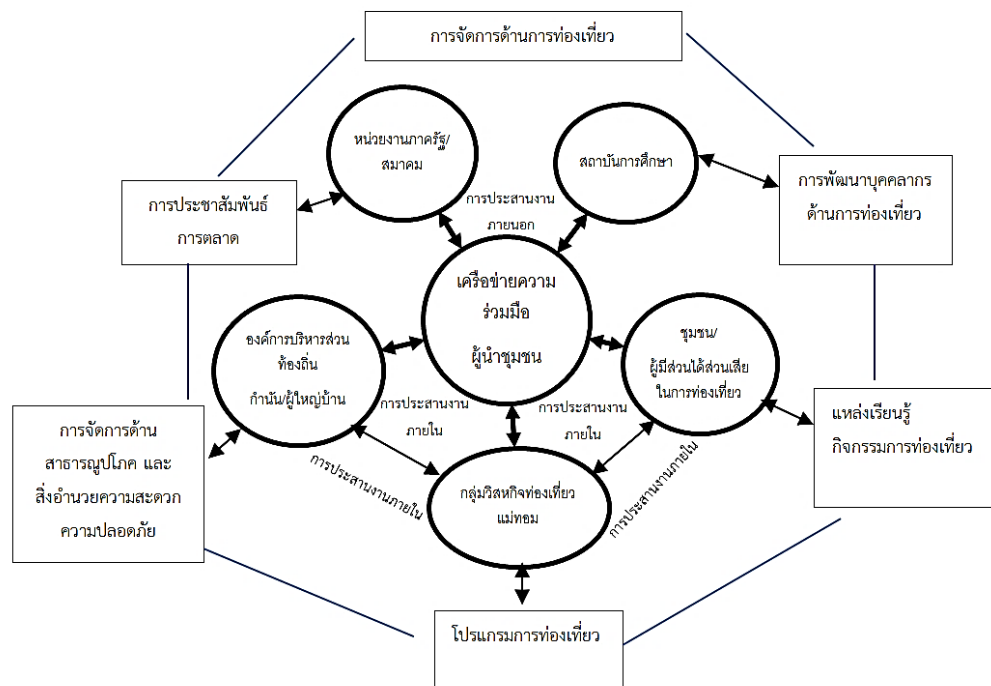

ร่วมกันทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และแบบพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ

รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน งานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวชุมชน มีเครือข่ายภายในและภายนอก กระบวนการประสานงานของเครือข่ายภายนอกเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชน ไปสู่เครือข่ายภายใน ผ่านประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวชุมชน งานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง กระบวนการประสานงานเครือข่ายภายในเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชนและ ประธานวิสาหกิจชุมชน เพื่อมอบหมายหน้าที่ให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวิวรรต สมนึก (2561) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้านทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของสองชุมชนการท่องเที่ยวเกิดจากการศึกษาชุมชนและสภาพการณ์ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมมือกันเพื่อวางแผนใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันหรือเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกันโดยชุมชนสามารถนำทรัพยากรที่มีจุดเด่นแตกต่างตามอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมาจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนันกลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุป เป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอุต๊ะเกาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นรูปแบบของเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตอนล่าง มีภาคีความร่วมมือคือหน่วยงานภาครัฐ/สมาคม ที่มีส่วนในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาซึ่งสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เป็นผู้สร้างแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวแม่athomเป็นกลุ่มผู้ประสานงานหลักภายในชุมชน ทำหน้าที่จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ กลุ่มองค์กรบริหารส่วนถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณูปโภค ความปลอดภัยในชุมชน ผู้นำชุมชนรับบทบาทเป็นเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน กับหน่วยงานภาครัฐ/สมาคม และสถาบันการศึกษา ซึ่งหัวหน้าชุมชน และผู้นำกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ เป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกกลุ่ม จะกระจายงานสู่ผู้นำวิสาหกิจต่าง ๆ ในกรณีเครือข่ายภายนอกจะเป็นการประสานงานผ่านผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชนจะแจ้งผู้นำกลุ่มวิสาหกิจเพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

สรุป

รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยมีการร่วมกัน วางแผน จัดการท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนันมีความร่วมมือในการวางแผน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การปฏิบัติงานร่วมกัน และการเฝ้าผลการดำเนินงาน ภาคีประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ/ สมาคม สถาบันการศึกษา ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน มีรูปแบบการประสานงานมีผู้นำชุมชนเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งมีบทบาทในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวและมอบหมายงานให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนสวนปันสุข วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า วิสาหกิจงานหัตถกรรมเตยปาหนัน และ วิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนแม่athom องค์การบริหารส่วนตำบลแม่athom กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้ประกอบการที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำหน้าที่ส่งเสริมด้านการตลาด ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น ปรากฏชัยชาวบ้าน มัคคุเทศก์ เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐ/สมาคม และสถาบันการศึกษาประสานงานกับชุมชนผ่านผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชนทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำเนินการตามกิจกรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ดังนั้น ควรส่งเสริมให้คนในแต่ละชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวแบบเครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้า

มา มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

1.2 รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนงานหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตอนล่าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของ ชุมชนเครือข่าย ดังนั้น ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนา ศักยภาพของบุคลากร การสร้างภาคีเครือข่ายและถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น เพื่อนำมา พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเครือข่ายให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อหาแนวทาง ในการสร้างความยั่งยืนของชุมชน

2.2 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน ไกล่เคียง

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก เกิดสังข์. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเชิงกลยุทธ์: กรณีศึกษา ตำบลบางโปแต อำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 4(2), 231-249.
- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี. (2561). ศึกษาารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชน บ้านอาลี และชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตไม่มีการตีพิมพ์). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราช กิจจานุเบกษา.
- ปวีรรต สมนึก. (2561). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้าน ทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลป ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 14(1), 70-112.
- พิมพ์ภา นวนจา และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2563). ภาคีเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของ หมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์*, 11(2), 29-54.
- วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้น พื้นฐาน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วีระพล ทองมา. (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนา คุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2566, จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2566, จาก <http://www.cbt-i.or.th/>.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2560). *พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551*. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2566, จาก <http://www.codior.th/index.php>.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2562). การจัดการคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 11(1), 95-115.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2550). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สุดอนอม ต้นเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.
- อนุชา ม่วงใหญ่. (2559). แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(3), 12-26.
- อรรถกร จิตกุล. (2560). *บทบาทของชุมชนในท้องถิ่นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษาชุมชนวนอุทยานเขากระโดง* (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.